

Plan van Aanpak

ONTWIKKELING ARBOCATALOGI AGRARISCHE EN GROENE SECTOREN.

1. Inleiding

Op 1 januari 2007 is de Arbowet opnieuw gewijzigd. In hoofdlijn komt het erop neer dat de overheid zich verder terugtrekt tot het opstellen van normen en voorschriften voor veilig en gezond werken en de wijze waarop dit dient te gebeuren aan werkgevers en werknemers overlaat. De manier waarop dit kan gebeuren wordt vastgelegd in zogenaamde arbocatalogi. De gedachte van de arbocatalogus is gebaseerd op een advies van de SER.

De arbocatalogi gaan de huidige beleidsregels vervangen. In afwachting van het tot stand komen van arbocatalogi blijven de huidige beleidsregels nog maximaal 3 jaar van kracht, dat wil zeggen tot 1 januari 2010.

Voor het bevorderen van arbocatalogi is door de Stichting van de Arbeid de Commissie Bevordering Arbocatalogi (CBA) in het leven geroepen onder voorzitterschap van Robin Linschoten. Deze commissie heeft begin juli 2007 de brochure 'Wat is een arbocatalogus' uitgebracht, waarin richtlijnen worden gegeven hoe de centrale organisaties tegen de opzet van een arbocatalogus aankijken. Daarnaast gaat deze commissie branches ondersteunen bij het opstellen van arbocatalogi, waartoe onder andere een subsidie beschikbaar wordt gesteld.

Op 6 juli '07 heeft een delegatie vanuit Stigas een oriënterend gesprek gevoerd met de voorzitter en secretaris van de CBA. In dit gesprek is meer helderheid verkregen over de opzet en de betekenis van arbocatalogi voor de agrarische en groene sectoren en is van de zijde van de sector de intentie uitgesproken om na de zomer een concrete start te maken met de ontwikkeling van arbocatalogi. Daarbij is vastgesteld dat de ontwikkeling van arbocatalogi voor de agrarische en groene sectoren voor een belangrijk deel vraagt om een sectorale, maar voor een deel ook om een sectoroverschrijdende aanpak.

In dit plan van aanpak wordt allereerst ingegaan op de mogelijke opzet en uitwerking van arbocatalogi voor de verschillende agrarische en groene deelsectoren en vervolgens op de wijze, waarop deze op een efficiënte, gecoördineerde wijze ontwikkeld kunnen worden.

2. Opzet arbocatalogus

Wat is een arbocatalogus?

Met de wetwijzigingen van 1 januari 2007 wordt een onderscheid gemaakt tussen het publieke domein en het private domein. In het publieke domein legt de overheid vast welke doelvoorschriften er zijn en welke beschermingsniveaus gerealiseerd moeten worden. In het private domein leggen sociale partners vast met welke maatregelen of middelen men die doelen kan realiseren.

Hieruit voortvloeiend wordt de arbocatalogus door de Stichting van de Arbeid als volgt omschreven:

De Arbocatalogus is een document, waarin vertegenwoordigende organisaties van werkgevers en werknemers op sectorniveau vastleggen welke maatregelen getroffen worden om te voldoen aan de doelvoorschriften in de Arbowet. Dit document is met positief resultaat getoetst door de Arbeidsinspectie.

Er wordt een aantal *doelvoorschriften* onderscheiden, te weten:

Concrete doelvoorschriften: bijvoorbeeld gezondheidkundige grenswaarden in de wet. Deze worden te allen tijde door de overheid vastgesteld;

Globale doelvoorschriften: er zijn geen gezondheidkundige grenswaarden in de wet verankerd. Hier kunnen sociale partners zelf afspraken over maken, bijvoorbeeld dat het werk zo ingericht wordt dat de fysieke belasting geen gevaren met zich mee kan brengen voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemer.

Procesnormen: er zijn geen gezondheidkundige grenswaarden in de wet vastgelegd. De procesnorm leidt tot agendabepalingen, bijvoorbeeld de benoeming van elementen die onderdeel van het arbobeleid rond een risico. Bijvoorbeeld gaat het erom dat in de Risico-inventarisatie speciale aandacht wordt besteed aan de veiligheids- en gezondheidsaspecten van fysieke belasting, waarbij met name gelet wordt op de kenmerken van de last, de vereiste lichamelijke inspanning, de kenmerken van de werkomgeving en de eisen van de taak (de agendabepalingen).

Middelvoorschriften zijn maatregelen of methoden om (blootstelling aan) bepaalde risico's te minimaliseren of te verminderen. Volgens het SER-advies moet het hierbij gaan om erkende middelen en methoden, dat wil zeggen gebaseerd op onderzoek en ervaring en die gedragen worden door deskundigen.

Welke risico's beschrijven?

De Arboret schrijft niet voor welke risico's beschreven moeten worden, maar laat dit over aan sociale partners. De Stichting van de Arbeid beveelt aan om in de arbocatalogus alle risico's aan de orde te stellen die zich in een bepaalde sector voordoen en ook ernstige risico's die slechts voor een deel van de sector spelen (gezamenlijk zogenaamde prioritaire risico's). Hierbij zal dan de arbeidshygiënische strategie gevolgd moeten worden.

Wat betreft het ambitieniveau geldt dat minimaal het wettelijke niveau beschreven is voor die risico's waarvoor gezondheidkundige grenswaarden van toepassing zijn. Een sector kan overigens verder gaan in het belang van het imago van de sector of om de bedrijven betere alternatieven te presenteren.

De arbocatalogus zal uiteindelijk een leidraad zijn voor de Arbeidsinspectie. Dit betekent dat indien een bedrijf aan één van de oplossingen uit de arbocatalogus voldoet, dan zondermeer aan de wettelijke voorschriften voldaan wordt. Dit betekent echter niet, als een bedrijf geen van de oplossingen uit de arbocatalogus toepast, het automatisch in overtreding zou zijn. Een werkgever kan voor een alternatieve oplossing kiezen, maar moet wel aan kunnen tonen dat deze maatregel voldoende bescherming biedt.

De arbocatalogus is tot slot vormvrij, dat wil zeggen dat sociale partners zelf volledige zeggenschap hebben over de vorm en inhoud.

Uitgangspunten arbocatalogus agrarische sector

Belangrijk is dat de arbocatalogus meer wordt dan een papieren tijger, maar daadwerkelijk ook een toegevoegde waarde heeft voor werkgevers en werknemers in het zelf meer verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van arbo- en verzuimbeleid.

Gelet op deze ambitie en de specifieke structuur in de agrarische en groene sectoren kunnen de volgende uitgangspunten voor de ontwikkeling en opzet van arbocatalogi worden genoemd:

- De arbocatalogi moeten in principe toegankelijk zijn voor alle werkenden in de agrarische sectoren, dat wil zeggen werkgevers, werknemers en zelfstandigen;
- Voor een zo effectief mogelijk gebruik zullen de arbocatalogi een zo breed mogelijk draagvlak onder werkgevers en werknemers en vanuit de verschillende sectoren moeten hebben;
- Mede gelet op de diversiteit in deelsectoren, teelten en bedrijven is het gewenst de invulling deels sectoraal en waar mogelijk en zinvol sectoroverschrijdend te doen;

- De diversiteit in bedrijven vraagt om een flexibele toegang tot de informatie, zowel via 'deelsectoren', via 'werkzaamheden', via 'risico-onderwerpen';
- Gezien de formele status van de arbocatalogi is het gewenst een eenduidige procedure af te spreken voor zowel het tot stand brengen als het onderhoud. Hierbij kan bijvoorbeeld gekozen worden voor een soortgelijke procedure, zoals deze voor de branche-RIE's is afgesproken;
- Niet zozeer het opstellen maar het onderhoud van de arbocatalogi zal geborgd moeten worden om een optimaal effect te kunnen realiseren, wat betekent dat nieuwe regels en bevindingen voortdurend verwerkt moeten kunnen worden. Dit betekent dat de arbocatalogus in feite eerder als een continu proces dan als een boekwerk moet worden beschouwd.

Om het voorgaande te kunnen realiseren is de opzet van een database, gekoppeld aan de website www.stigas.nl de meest voor de hand liggende oplossing. Een printerfunctie moet het mogelijk maken om overzichtelijke informatie, in de vorm van leaflets, te kunnen uitprinten. Hiermee kunnen werkgevers, werknemers en adviseurs goedkoop en effectief voortdurend over de meest actuele informatie te beschikken.

3. Plan van aanpak ontwikkeling

3.1 Aanpak in fasen

Het voorgaande vraagt om een zorgvuldig proces voor zowel de ontwikkeling als het onderhoud van de verschillende arbocatalogi, waarbij zo breed mogelijk werkgevers en werknemers in zowel bestuurlijke als praktiserende zin uit de afzonderlijke deelsectoren en ook arbodeskundigen betrokken zijn. In de ontwikkeling kunnen de volgende fasen worden onderscheiden:

Fase 1: inventarisatie en prioriteren

In deze fase wordt op een rij gezet wat voor de afzonderlijke sectoren de werkzaamheden zijn, die in de catalogus beschreven zullen worden. In principe wordt hierbij de inhoudsopgave voor de arbocatalogus opgesteld. In deze fase wordt gebruikt gemaakt van:

- bestaande documentatie en informatie, zoals verzuim- en ongevallencijfers, onderzoeksrapporten, branche-RIE, informatie uit het arboconvenant en de huidige beleidsregels;
- sectorgespecialiseerde deskundigen;
- werkgevers en werknemers, werkzaam in de betreffende sectoren

Fase 2: opstellen van oplossingen en oplossingsrichtlijnen

In deze fase wordt op basis van de 'inhoudsopgave' een eerste opzet gemaakt van de 'concept-afspraken' over oplossingen. Bij het opstellen hiervan wordt wederom gebruik gemaakt van bestaande documenten, zoals de branche-RIE, de beleidsregels, voorlichtingsmateriaal, cao's en zal nauw worden afgestemd met praktiserende werkgevers en werknemers in een bepaalde sector door middel van nieuw in te stellen klankbordgroepen.

Fase 3: formele vaststelling arbocatalogi

Uiteindelijk zullen de afspraken formeel door sociale partners (zie hieronder bestuurlijke structuur) worden vastgesteld en ingediend bij de Arbeidsinspectie, teneinde de formele 'erkenning' te krijgen.

Fase 4: introductie en implementatie

Na vaststelling van de arbocatalogi zijn we er nog niet. Het is een illusie te denken dat de arbocatalogi zondermeer breed gebruikt gaan worden zodra deze beschikbaar zijn. Het is daarom gewenst veel aandacht te besteden aan een goede introductie van de arbocatalogi bij werkgevers en werknemers. Hierbij kunnen de volgende richtingen worden onderscheiden:

- communicatiecampagne. Hierbij wordt de arbocatalogus per deelsector via perspublicaties geïntroduceerd en in digitale (via de website) en zo mogelijk fysieke vorm aangeboden;
- een specifieke actie, gericht op het persoonlijk introduceren van de arbocatalogus op de bedrijven. In dit geval krijgen werkgever en werknemers een uiteenzetting van een preventieadviseur over het karakter van de arbocatalogus en aan de hand van de bij het eigen bedrijf uitgevoerde risico-inventarisatie of arbocheck geleerd hoe de arbocatalogus voor de eigen specifieke situatie in te zetten. In dit plan wordt invulling gegeven aan de communicatiecampagne.
- het (financieel) stimuleren van oplossingen uit de arbocatalogus.

De introductie van de arbocatalogi valt buiten het bestek van dit plan.

Inmiddels zijn ook de domeinnamen:

- www.agroarbocatalogus.nl
- www.arbocatalogusagro.nl
- www.oplossingenboek.nl
- www.arbooplossingenboek.nl
- www.arbo-oplossingenboek.nl

geregistreerd en verwijzen nu door naar het arbo-oplossingenboek op www.stigas.nl en kunnen op termijn doorverwijzen naar de arbocatalogus en eventueel te zijner tijd gebruikt worden bij acties om meer bekendheid te geven aan de nieuwe arbocatalogus.

3.2 Onderscheid naar sectoren en onderwerpen.

Gezien het grote onderscheid in werkzaamheden en arborisico's valt er niet aan te ontkomen dat er afzonderlijke arbocatalogi komen voor de verschillende sectoren. Wel vragen gelijksoortige werkzaamheden in verschillende sectoren en gemengde bedrijven, efficiencyoverwegingen en duidelijkheid voor de gebruikers om een centrale coördinatie en daar waar zinvol en wenselijk om een sectoroverschrijdende aanpak.

Bij het onderscheiden van de verschillende sectoren is het van belang naar de aard van de werkzaamheden (zijn deze gelijksoortig of niet), naar de organisatiestructuren en naar de grootte te kijken. Op grond hiervan zullen voor de volgende deelsectoren arbocatalogi worden ontwikkeld:

- glastuinbouw;
- mechanisch loonwerk;
- hoveniers/groenvoorziening;
- melkveehouderij;
- akkerbouw en vollegrondsteelt;
- bloembollenteelt en – handel;
- boomteelt;
- fruitteelt;
- varkenshouderij;
- pluimveehouderij;
- bosbouw (in overleg met Bosschap);
- paardenhouderij;
- paddenstoelenteelt 1).

De onderwerpen, die uiteindelijk opgenomen worden, zullen apart per arbocatalogus worden vastgesteld, doch op grond van de huidige kennis moet in hoofdlijn aan de volgende (hoofd)onderwerpen worden gedacht:

- Veiligheid
- Psychische belasting
- Fysieke belasting
- Gevaarlijke stoffen (onder andere gewasbescherming en stof)
- Trillingen / Lawaai
- Klimaat / Straling / Verlichting
- Bedrijfshulpverlening
- Arbobeleid
- Bijzondere groepen (jongeren, zwangere vrouwen, ouderen)

De Stichting voor de Arbeid heeft voor enkele onderwerpen, te weten bedrijfshulpverlening en Zwangere vrouwen een landelijke overkoepelende arbocatalogus uitgebracht, waarvan gebruik kan worden gemaakt bij de te ontwikkelen sectorspecifieke catalogi.

3.3. Structuur

Bestuurlijk

De bestuurlijke structuur zal voor een breed sectoraal draagvlak moeten zorgen. Daarom ligt het voor de hand aan te sluiten bij de structuur voor het onderhoud van de branche-RIE's; zeker omdat de inhoud van de branche-RIE's en de arbocatalogus goed op elkaar afgestemd moeten zijn. Deze zou als volgt kunnen zijn:

- de eindverantwoordelijkheid voor (de regie op) de ontwikkeling van de arbocatalogi ligt bij het Stigasbestuur. Het Stigasbestuur draagt als overkoepelend samenwerkingsorgaan van sociale partners zorg voor de projectorganisatie (Stigasbureau), de inrichting van sectorale klankbordgroepen, het proces van afstemming met de ondertekenaars (cq. Cao-partijen) en het overleg met CBA en SZW;
- de verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke invulling ligt bij nieuwe sectorale klankbordgroepen. Deze klankbordgroepen bestaan uit praktiserende werkgevers en werknemers uit de (deel)sectoren waarop de arbocatalogus betrekking heeft en die zorg kunnen dragen voor noodzakelijke interne afstemming binnen de eigen organisatie. Om het aantal klankbordgroepen enigszins beperkt te houden wordt bij de indeling van de klankbordgroepen aansluiting gezocht bij de CAO structuur. Onderdelen voor deelsectoren kunnen op voorstel van de klankbordgroep eventueel in subgroepen worden uitgewerkt en vervolgens in de klankbordgroep worden besproken. Dit betekent dat de volgende klankbordgroepen worden gevormd: Glastuinbouw, Open teelten (Akkerbouw, Vollegrondsteelt, Fruitteelt, Boomteelt, Bloembollenteelt – handel), Dierhouderij (Melkveehouderij, Paardenhouderij, Varkenshouderij, Pluimveehouderij), Hoveniers en Groenvoorziening, Mechanisch Loonwerk en Paddenstoelenteelt¹. Voor de bosbouw en natuurbeheer kan de commissie arbeidsomstandigheden van het Bosschap als 'klankbordgroep' dienen. Voor het mechanisch loonwerk de sectorcommissie. Eventuele nog onopgeloste punten van onderhandeling worden door het Stigasbestuur zonedig afgestemd met de ondertekenaars (CAO-partijen);
- Cao-partijen zijn eindverantwoordelijk voor de inhoud van de arbocatalogi, ondertekenen deze op voordracht van de klankbordgroep en Stigasbestuur en treden eventueel op als onderhandelaar voor punten, waar de klankbordgroepen niet uitgekomen zijn.

Organisatorisch

Wat betreft de uitvoering is het van belang dat zo goed mogelijk gebruik wordt gemaakt van aanwezige sectorspecialistische praktijkkennis. Daarnaast maken de diversiteit van sectoren enerzijds en arbo-onderwerpen anderzijds een goede coördinatie en efficiënte aanpak noodzakelijk. Voorts vraagt het proces om communicatiedeskundigheid.

Het voorstel is daarom een multidisciplinaire project(werk)groep te vormen, verantwoordelijk voor de uitvoering. Deze projectgroep bestaat uit:

- projectleider, verantwoordelijk voor de algehele coördinatie en voortgang en tevens vakinhoudelijk eindverantwoordelijk;
- communicatieadviseur, verantwoordelijk voor de redactie en vormgeving en tevens voor de koppeling aan de website;
- 9-tal sectorgespecialiseerd adviseurs, verantwoordelijk voor de vakinhoudelijke input en afstemming daarvan met de betreffende klankbordgroepen;
- Administratieve ondersteuning, verantwoordelijk voor de planning en organisatie van de klankbordgroepen en verdere ondersteuning van de projectleider.

De projectgroep kan desgewenst ook externe deskundigheid inhuren als de oplossing van specifieke deskundigheid daarom vraagt. Hierbij kan het gaan om specialisten vanuit bijvoorbeeld onderzoeksinstituten.

¹ De klankbordgroep paddenstoelenteelt wordt gestart op het moment dat de ontwikkelingen rond de CAO daar aanleiding toe geven.

3.4 Startbijeenkomst en aanpak

Zoals aangegeven is een groot draagvlak van belang. Daarom een startbijeenkomst georganiseerd met alle direct betrokkenen bij het ontwikkeltraject. Hiervoor worden uitgenodigd:

- Bestuursleden Stigas;
- (Beoogde) leden klankbordgroepen;
- Betrokken deskundigen vanuit de organisaties;
- Leden projectgroep.

Doel van de startbijeenkomst is informatieverstrekking over de opzet en het karakter van de arbocatalogi, onderlinge afstemming over opzet, uitwerking en uiteindelijk het vragen van commitment voor de start van de ontwikkeling van de catalogus vanuit werkgevers en werknemers uit de verschillende deelsectoren. De bijeenkomst geldt als officieel startsein voor de ontwikkeling.

Verder ligt een belangrijk deel van de uitwerking bij de klankbordgroepen. Geschat wordt dat per sector ongeveer 7 bijeenkomsten nodig zijn, waarin achtereenvolgens aan de orde komen

- Het inventariseren en prioriteren van de te beschrijven onderwerpen c.q. werkzaamheden;
- Het inventariseren van oplossingen per onderwerp vanuit de praktijk, bestaande instrumenten en regelgeving;
- Het bespreken van een eerste concept per onderwerp;
- Het bespreken van een tweede en eventueel volgende concepten per onderwerp;
- Het vaststellen van de eindtekst, waarna deze naar het Stigas-bestuur en CAO-partijen kan.

Om niet met alle onderwerpen tegelijk bezig te zijn, wordt per bijeenkomst met één of twee nieuwe onderwerpen gestart.

4. Tijdspad en rapportages

Het is logisch bij de uitvoering van het traject gefaseerd te werk te gaan door in eerste instantie met 4 grote deelsectoren te starten en vervolgens gespreid de ontwikkeling in andere sectoren op te pakken. Niet alleen geeft dit voordelen als het gaat om beheersbaarheid, bovendien biedt het de mogelijkheid om de ervaringen en kennis opgedaan in de beginfase mee te nemen bij de overige sectoren. Te denken valt aan glastuinbouw, mechanisch loonwerk, hoveniers/groenvoorziening en dierhouderij.

In bijlage 1 is het tijdspad nader uitgewerkt.

Rekening houdend met een doorlooptijd van 1 à 1,5 jaar voor de ontwikkeling van een (volledige) arbocatalogus en een gespreide start wordt op een totale doorlooptijd van 1 jaar en 9 maanden gerekend. Gekoerst wordt op een afronding 1 oktober 2009, met een uitlooptermijn tot eind van dat jaar in verband met onvoorziene omstandigheden.

Het bestuur van Stigas wordt door middel van verslagen van de klankbordgroepen en kwartaalrapportages geïnformeerd over de voortgang en eventuele vraagpunten, die spelen. Dit laat overlet dat de sectoren verantwoordelijk blijven voor de inhoud.

De bijeenkomsten worden om de twee maanden gepland. In die twee maanden moet er voldoende tijd zijn voor de leden van de klankbordgroepen om hun achterban te raadplegen en voor de adviseurs en webredacteur om de verschillende onderwerpen uit te werken.

De verschillende onderwerpen komen in principe 3 keer aan de orde in de klankbordgroepen:

- 1^e keer vaststellen van de werkzaamheden/risico's die verder uitgewerkt moeten worden.
- 2^e keer bespreking van het concept voor de arbocatalogus van het onderwerp
- 3^e keer vaststellen van de definitieve versie.